

Η Αγγέλα Καστρινάκη μεταμορφώνει την Πηνελόπη



Η συγγραφέας Αγγέλα Καστρινάκη



Η Πηνελόπη είναι η μέση γυναίκα, όχι η ωραία Ελένη, όχι η μάγισσα Κίρκη. Είναι η γυναίκα με τα προβλήματά της, με την εγκατάλειψη πολλές φορές από τον σύζυγο, με το δίλημμα αν θα ξαναφτιάξει τη ζωή της, με την επιθυμία της να αποκτήσει φωνή, όπως και να δημιουργήσει τέχνη. Οι εκδοχές της Πηνελόπης είναι πάμπολλες



Η Πηνελόπη έχει υποστεί πολλές μεταμορφώσεις στην τρισχιλιετή ζωή της, από τότε που την έπλασε ο Όμηρος. Οι αιώνες την ανεβοκατέβασαν αλύππτα στο χρηματιστήριο των αξιών τους. Άλλοτε πρότυπο της αρετής, άλλοτε μια πολύ βαρετή συμβία, «μαντρόσκυλο» της αρετής, κάποτε επικίνδυνη και λάγνα, άλλοτε γριά και αμίλητη, ή νέα και δυναμική, η Πηνελόπη, η μέση γυναίκα, φανερώνει με τις περιπέτειές της τη θέση του γυναικείου φύλου στην κοινωνία και τις αντιλήψεις γύρω από τον γάμο και τον έρωτα. Κάποτε σβήνει ολότελα από τις σελίδες της λογοτεχνίας, άλλοτε κάνει μια δειλή, μίζερν εμφάνιση.

Ο 20ός αιώνας όμως είναι ο αιώνας της: πολλές σελίδες αφιερώθηκαν στα «σκάνδαλά» της στον μεσοπόλεμο, πολλές και οι απόπειρες να της δοθεί μια καλύτερη τύχη στη ζωή, τόσο από γυναίκες όσο και από άνδρες. Μεγάλη δόξα γνωρίζει μετά το 1968 και τη συλλογική κινητοποίηση για αλλαγή των νοοτροπιών και των σχέσεων ανάμεσα στα φύλα. Οι συγγραφείς, συνήθως γυναίκες, θεωρούν τώρα πως έχει δικαίωμα να ξαναφτιάξει τη ζωή της, μην περιμένοντας είκοσι χρόνια τον Οδυσσέα, να μη δεχθεί πίσω τον άπιστο σύζυγο, ακόμα και να αποτήσει η ίδια, ή απλώς να μείνει επιτέλους μόνη και να αφιερωθεί στην τέχνη. Στα τέλη του 20ού αιώνα η Πηνελόπη ταξιδεύει, η ακίνητη φιγούρα του αργαλειού κατακτά τη δυνατότητα να γνωρίσει τον κόσμο ή τουλάχιστον να γλυτώσει από την κακοπάθεια της Ιθάκης.

Στον 21ο αιώνα απασχολούν πλέον τη λογοτεχνία και οι θεραπεινίδες της. Αυτές και άλλες μεταμορφώσεις της Πηνελόπης θα βρουν οι αναγνώστριες και οι αναγνώστες σε τούτο το βιβλίο, σε έργα πεζά, ποιητικά, θεατρικά, κάποια κινηματογραφικά, και επίσης δοκίμια και φιλοσοφία, από την Ελλάδα, την Ευρώπη και την Αμερική. Μια ιστορία για τη θέση της γυναίκας στην κοινωνία, μέσα από εικόνες και σύμβολα. Όπως αναφέρει η συγγραφέας Αγγέλα Καστρινάκη «Η Πηνελόπη είναι η μέση γυναίκα, όχι η ωραία Ελένη, όχι η μάγισσα Κίρκη. Είναι η γυναίκα με τα προβλήματά της, με την εγκατάλειψη πολλές φορές από τον σύζυγο, με το δίλημμα αν θα ξαναφτιάξει τη ζωή της, με την επιθυμία της να αποκτήσει φωνή, όπως και να δημιουργήσει τέχνη. Οι εκδοχές της Πηνελόπης είναι πάμπολλες. Ακόμα και Πηνελόπη-επιχειρηματίνα συναντούμε τα τελευταία χρόνια, ακόμα και Πηνελόπη-ταξιδιώτισσα. Κάποιοι άνδρες συγγραφείς κατηγόρησαν την Πηνελόπη ως άπιστη, ως ερωμένη των μνηστήρων, ενώ κάποιοι άλλοι πρόβαλαν την εξουσιαστική πλευρά της, αυτήν που δεν μπορεί παρά να είχε -λένε- ως βασίλισσα».

Πότε θα καταφέρει, αλήθεια, η Πηνελόπη να μιλήσει στον δημόσιο χώρο, κατακτώντας την πλήρη ισοτιμία με τον Οδυσσέα;

Βιογραφικό: Η Αγγέλα Καστρινάκη είναι καθηγήτρια στο Τμήμα Φιλολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Κρήτης και πεζογράφος. Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1961 και σπούδασε Φιλολογία στο ΑΠΘ. Επιστημονικά έργα: Οι περιπέτειες της νεότητας. Η αντίθεση των γενεών στην ελληνική πεζογραφία, 1890-1945 (1995), Η φωνή του γενέθλιου τόπου. Μελέτες για την ελληνική πεζογραφία του 20ού αιώνα (1997), Η λογοτεχνία



στην ταραγμένη δεκαετία 1940-1950 (2005). Εκεί εκδώσει την Κερένια κούκλα του Κωνσταντίνου Χρηστομάνου μαζί με τη μελέτη «Σαν τις μυγδαλιές»: ιδέες και σύμβολα στην Κερένια κούκλα» (2013), καθώς και πέντε ερωτικά διηγήματα του Παπαδιαμάντη υπό τον τίτλο «Ητον πνοή, ίνδαλμα αφάνταστον, όνειρον...», με τη μελέτη «Ερως νάρκισσος, έρως θεός: όψεις του έρωτα στο έργο του Παπαδιαμάντη» (2017). Ακόμα έχει δημοσιεύσει πλήθος άρθρα, κυρίως για την πεζογραφία του 20ού αιώνα και τη σχέση της με τα ιδεολογικά ρεύματα κάθε εποχής.

Εκεί εκδώσει επίσης τέσσερις συλλογές διηγημάτων («Φιλοξενούμενη», «Εκδρομές με φίλες», «Τα όρια της ζεστασιάς», «Εκδοχές της Πηνελόπης»), ένα βιβλίο με δοκίμια (Η λογοτεχνία, μια σκανταλιά, μια διαφυγή ελευθερίας), το μυθιστόρημα Ερωτας στον καιρό της ειρηνείας και τα αυτοβιογραφικά αφηγήματα για τη μεταπολίτευση «Και βέβαια αλλάζει!» (2014) και «Κάτι ν' αλλάξει! Μα πώς;» (2019). Διηγήματά της έχουν μεταφραστεί σε διάφορες ευρωπαϊκές γλώσσες. Εκεί τιμηθεί με το Βραβείο Ειρήνης και Φιλίας Αμντί Ιπεκτοί, για μελέτες σχετικές με την εικόνα του Τούρκου σε ελληνικά αφηγήματα, και με το Κρατικό βραβείο δοκιμίου για τη μονογραφία «Η λογοτεχνία στην ταραγμένη δεκαετία 1940-1950».

Βιβλιογραφία: 1. Από την απουσία στην παρουσία -2. Το σκάνδαλο -3. Ο μεσοπόλεμος και οι αμφιθυμίες του -4. Στον μεταπολεμικό κόσμο -5. Προεόρτια-6. Η Πηνελόπη φεμινίστρια -7. Συμφιλιώσεις -8. Ταξιδιώτισσα -9. Στον 21ο αιώνα.